

Kertomus URSAN toiminnasta toimintakautena 1942 - 1943.

I J ä s e n a s i a t .

Toimintavuoden alksessa Ursaan kuului 132 jäsentä, joista 2 kunniajäsentä, 30 vakinaista ja 100 vuosijäsentä. Toimintavuoden aikana kirjoista on poistettu kuolleet jäsenet prof. Emil Wikström, toimittaja Hirva, (ent. Hellgren) ja isännöitsijä S.J.Vanhatalo, joista ensinmainittu oli vakinaisen jäsen ja molemmat muut vuosijäseniä. Toimintavuoden kuluessa Ursaan on liittynyt 17 uutta vuosijäsentä, joista 14 pääosastoon, 1 Mikkelin paikallisosastoon ja 2 yleiseen maaseutuosastoon. Yksi maaseutuosaston vuosijäsenistä on siirtynyt vakinaiseksi jäseneksi ^{ja yksi vuosijäseneksi pääosastoon}. Näinollen kokonaislukumäärä on nyt toimintavuosien vaihtuessa 146 ja jakautuminen eri ryhmiin on seuraava: kunniajäseniä 2, vakinaisia jäseniä 30, vuosijäseniä 114, joista pääosastossa 85, Mikkelin paikallisosastossa 6 ja yleisessä maaseutuosastossa 23.

II H a l l i n t o .

Vuosikokouksessa 27.10.42. Ursan johtokuntaan valittiin seuraavat henkilöt:

puheenjohtajaksi	prof. V.A.Heiskanen,
varapuheenjohtajaksi	kouluneuvos Niilo Kaälio,
sihteeriksi	fil.lis. Pentti Kalaja,
jäseniksi	tohtori Uuno Pesonen ja tohtori Gustaf Järnefelt,
varajäseniksi	taiteilija Matti Wärén ja maisteri Erkki Kääriäinen.

Kuten aiemminkin tohtori Pesonen on toiminut rahastonhoitajana ja allekirjoittanut sihteerin kirjastonhoitajana.

Tilintarkastajina ovat olleet tohtori Yrjö Leimberg ja tohtori Risto Jurva, varalla tohtori R.A.Hirvonen ja tohtori T.J.Kukkamäki.

III Johtokunnan kokoukset.

Johtokunnalla on ollut toimintakauden kuluessa kolme kokousta. Tärkeimmät niissä päätetyistä asioista ovat seuraavat.

Koska Ursalla ei toimintakautena 1941-1942 ollut mitään toimintaa, päätettiin ettei tuolta ajalta myöskään kanneta vuosimaksua.

Ursan perustajajäsenen tohtori Uno Pesosen täyttäessä 50 vuotta kesällä 1942 Ursalla ei ollut tilaisuutta huomata merkkipäivää muuten kuin sähkösanoman muodossa. Tämän takia järjestettiin syksyllä 1942 illanvietto, johon toht. Pesonen ja Ursan molemmat kunniajäsenet kutsuttiin vieraksi ja johon osallistui Ursan johtokunnan jäsenet ja muutamia vanhimpia, toht. Pesosen lähimpään piiriin kuuluvia ursalaisia.

Kevätkaudella 1943 korjautettiin johtokunnan tekemän päätöksen mukaan Ursan tähtitorni ja kaukoputket hyvään kuntoon.

Johtokunta päätti huhtikuulla vietettäväksi n.s. Ursan viikon, jonka aikana tornia pidetään auki jokaisena kirkkaana iltana ja asia mainostetaan sanomalehdissä. Sääsuhteet eivät suosineet Ursan viikkoa, vaan kolmena iltana oli riittävän kirkasta ja parina iltana oli täysin pilvistä. Kirkkaina iltoina yleisöä oli erittäin runsaasti torniinpäätystä jonotettiin tuntimäärin ja sääsuhteitten aiheuttamasta haitasta huolimatta viikkoa on pidettävä hyvän onnistuneena ja kannustavana uusiin samanlaisiin yrityksiin.

Nimimerkki Sagittariuksen pakinat, joita hän itse nimittää kosmobiologisiksi kirjoituksiksi ja joita on julkaistu pääasiassa Helsingin Sanomista, mutta myöskin joissakin muissa lehdissä, ovat herättäneet kiusallista huomiota ja lievää närkästystä eri tahoilla. Harkittuaan asiaa johtokunta päätti antaa Helsingin Sanomien lähetet

tyjen kirjoitusten osastoon lausunnon, jossa todetaan, että mainitut kirjoitelmat, joille yritetään antaa tieteellistä leimaa ja joita julkaistaan usein ja hyvillä paikoilla, ovat vailla kaikkea asiallista ja tieteellistä pohjaa, eivätkä perustu mihinkään tosiasioihin. Ursan johtokunnan lyhyt lausuma sai tilaa H.S:n vappunumerossa ja välittömästi sen alla oli pituudeltaan nelinkertainen Sagittariuksen vastine. Asiasta kehkeytyi polemiikki, johon H.S:n toimitussihteerin ilmoituksen mukaan tuli tavattoman runsaasti kirjoituksia. Lehdessä julkaistiin kaikkiaan 8 puheenvuoroa asiassa ja toimitus valikoi julkaistavat kirjoitukset niin, että niistä vain kaksi oli yhdensuuntaista Ursan hulkilausuman kanssa. Ursan toista puheenvuoroa ei otettu lehden palstoille. Sagittariuksen tieteelliseltä tasoltaan historian keskiaikaan kuuluvat kirjoitukset käyttävät edelleen runsaasti lehden niukaksi väitettyä palstatilaa.

IV Ursan yleiset kokoukset.

Toimintakauden aikana yhdistyksellä oli kolme yleistä kokousta.

Vuosikokouksessa 27.10.42. oli vuosikokousasioiden lisäksi muutamia juoksevia asioita ja kaksi esitelmää. Toisen niistä piti allekirjoittanut sihteeri Ursan toiminnasta 20-vuotistilaston valossa. Illan pääesitelmän piti Ursan kunniajäsen, prof. Yrjö Väisälä tähtitieteellisestä toiminnasta Turussa. Esitelmä, joka valaistiin runsain varjokuvain, osoittiä kuinka vaatimattomastakin alusta voidaan vieläpä vaatimattomien taloudellisten edellytysten turvin pästä äänilmanmainetta tuottaviin tuloksiin, kun on tarpeeksi intoa ja taitoa asian ajamiseksi.

Kokouksessa 20.1.43. tohtori Järnefelt piti mielenkiintoisen esitelmän kiintotähtitaivaan pikakiitäjistä ja allekirjoittanut esitelmöi Isaac Newtonista, jonka syntymästä oli kulunut 300 vuotta. Lopuksi

allekirjoittanut teki selkoa vuonna 1942 keksityistä pyrstötähdistä.

Huhtikuun 8 p:nä pidetyssä kolmannessa kokouksessa tohtori R.A.Hirvonen piti esitelmän aiheesta tähtitiede sodan palveluksessa ja tohtori Jaakko Tuominen runsain varjokuvia valaistun esitelmän auringon toiminnasta.

V Kirjasto

Toiminta vuoden aikana Ursan kirjastoon on ostettu seuraavat teokset:

Becker: Sterne und Sternsysteme,
Arrhenius: Der Lebenslauf der Planeten,
Strömgrön: Ole Rømer som Astronom ja
Dreyer: Tycho Brahes Fortjenster af Astronomien.

Ursan kunniajäsenen lahjoituksena Ursan kirjastoon lupasmat 16 vuosikertaa aikausilehteä "Himmel und Erde" saapuivat kirjastoon myös toimintavuoden kuluessa. Edelleen on tohtori Grönstrand lahjoittanut Ursan kirjastoon kaksi julkaisuaan kesällä 1945 näkyvästä auringonpimennyksestä.

Kirjastoon on tilattu kumpanakin toimintavuoteen kuuluvana kalenterivuotena samat neljä aikausilehteä kuin aiemminkin, nimittäin

Die Sterne,
Die Himmelswelt,
Nordisk Astronomisk Tidsskrift, ja
Populär astronomisk Tidsskrift.

ja Nordisk Astronomisk Tidsskriftin Aktuelle Meddelelser.
Kirjaston lainaustoiminta on ollut vilkkaampaa kuin koskaan aikaisemmin. Lainaustarkastuksen mukaan kirjastosta oli lainassa toimintavuoden aikana 20 lainaajalla yhteensä 91 nidettä.

VI Muu toiminta

Lukuunottamatta edellä jo mainittu Ursan viikkoa Ursan tähtitorni on ollut suljettuna koko toimintavuoden ajan. Syynä tähän on toisaalta ollut sodan aiheuttama näyttäjien puute, toisaalta se, että

kirkkaiden säiden sattuessa ilmahälytysvaaran takia ei ole katsottu hyväksi kerätä ihmisiä tähtitornin suojattomaan läheisyyteen. Mainittakoon tässä sivumennen, että maaliskuussa 1943 tuli erään ilmahyökkäyksen aikana palopommi muutaman metrin päähän tähtitornista ja pari kertaa ovat it.tulen sirpaleet puhkaisseet tornin peltikaton. Mitään vaurioita ei kuitenkaan ole aiheutunut.

Ursan elokuvia ei toimintavuoden kuluessa ole esitetty lainkaan.

Päinvastoin kuin edellisessä toimikautena kirjeenvaihtotoiminta, joista kirjeelliset kyselyt ja maaseutujäsenien kirjalainaukset muodostavat suuren osan, on ollut hyvin vilkasta, paljon runsaampaa kuin edellisinä vuosina.

Yleisradiota pyynnöstä allekirjoittanut sihteeri on pitänyt Yleisradiossa kolme tähtitieteellisluonteista esitelmää nimittäin Isaac Newtonista, siitä miksi tänä vuonna pääsiäinen on vasta vappuviikolla ja Nikolaus Koppernikuksesta.

Sekä jäsenmäärän kasvaminen, kirjaston lainaustoiminnan vilkastuminen, samoin kuin se, että Ursan kokouksissa on toimintakauden kuluessa ollut läsnä tavallista runsampi osanottajamäärä, ovat positiivisia merkkejä tähtitieteen harrastuksen laajenemisesta. Johtokunta toivoo, että kehitys jatkuu edelleen alkaneeseen suuntaan.

Pentti Kalaja

Pentti Kalaja
Ursan sihteeri.